

ISSN 2411-4758 (Print) 2518-1602 (Online)

Native word in ethnocultural dimension, Drohobych, Posvit, 2019, pp 38-47.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2411-4758.2019.177323>

УДК 811.161.2'42

## **ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ВІЙНА* В СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ**

**Анна ОГАР**

*кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)*

[annaogar@ukr.net](mailto:annaogar@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4917-8008>

Research ID: F-1096-2018 <http://www.researcherid.com/rid/F-1096-2018>

*Статтю подано до редакції / The article is submitted to the editorial board: 03.09.2019*

*Статтю опубліковано / The article is published: 15.11.2019.*

У статті на матеріалі художнього дискурсу учасників війни виявлено особливості вербалізації та структурування концепту *війна*. З'ясовано, що реактуалізація концепту спричинила його розбудову. Концепт формує як сегмент, що має негативне маркування та передбачає компоненти *смерть, розруха, зрада, підлість, ненависть* тощо, так і позитивно оцінений сегмент із складниками *свобода, життя, любов, гідність, героїзм*.

**Ключові слова:** концепт; вербалізатор; художній дискурс; актуальність концепту; концептуальна структура; концептуальний компонент.

## **VERBALIZATION OF THE CONCEPT *WAR* IN MODERN ART DISCOURSE**

**Анна ОГАР**

*Ph.D. in Philology, senior lecturer, Department of philological sciences and techniques of teaching in elementary school, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) [annaogar@ukr.net](mailto:annaogar@ukr.net)*

The features of verbalization and structuring of the concept *war* on the material of the artistic discourse of the war participants are revealed in the article. It is found out how the conceptualization has led to its development

The concept *war* in the artistic discourse of participants is a multidimensional mental formation, very complex, encompassing radically opposite meanings. It

is clear that the sense of the concept includes components that are associated with death, agitation, pain, horror, depression, betrayal, meanness, confusion, indifference, deceit, revenge, anger, hatred, helplessness and more. At the same time the structure of the concept includes extremely positive meanings that can be verbalized in such words as life, freedom, love, honesty, dignity, nobility, help, heroism. For each war, it carries something personal, but always war is when the heart aches.

The concept encompasses understanding of war as another, parallel world filled with heroism of a romantic adventure, that is, sometimes war appears not as reality but as desirable. Although the relevance of the concept determines the closeness / remoteness of the phenomenon of war. Separately, the article highlights such a component as «misunderstanding»: it is this that causes incredible pain to the military and is considered by people who are undecided about their belonging to our country to be the most feared enemy.

**Keywords:** concept; verbalizer; art discourse; relevance of the concept; conceptual structure; conceptual component.

**Постановка проблеми.** Мова – явище не статичне. Мова – це те, що ми виймаємо в матеріальний світ із світу духовного. З усього континууму знань, уявлень, відчуттів та почуттів люди вербалізують те, що з тих чи тих причин важливе для них. Але цінність речей, фактів, явищ докільля для певного етносу теж явище динамічне: одні залишаються важливими упродовж усієї його історії, інші – з часом втрачають свою актуальність, а ще інші – так ніколи її й не набувають. Серед концептів (концепт розуміємо «як абстрактну одиницю ментального рівня, яка відображає зміст результатів пізнання людиною докільля та в якій зосереджено відомості про пізнаваний об’єкт, його властивості, місце в культурі народу й результати емоційно-оцінного сприйняття цього фрагмента світу людиною» (Скаб, 2009, с. 4–5)), які актуальні для усього людства, – концепт *війна*. Його цінність умовна: це поняття займає певне місце в свідомості будь-якої людини, однак більшість не прагне її, не діє заради неї. Для більшості – це вимушеність, пов’язана з втратою, розрухою, смертю. От на осі ‘таке є – смерть’ і відбувається пересування бігунця ‘актуальність війни’. Що ближче вона до людини, народу, то чільніше місце займає в свідомості і, відповідно, більше можна награти на її актуалізацію в дискурсі, адже що вагоміший концепт, то частіше до нього апелюють.

Прикро, але в українському мовному просторі сьогодні узвичаїлась лексема *війна*. Точкою відліку став 2014 рік. Така різка зміна актуальності концепту може бути хрестоматійним прикладом, і, на жаль, так раптово цей концепт не деактуалізується. Як наслідок для лінгвістики – з’ява розвідок, що вивчають його вербалізацію, адже передусім за мовним виявом можна простежити його осмислення національною свідомістю.

**Аналіз досліджень.** Л. Брославська досліджувала основи концепту *війна* в англomовній картині світу, виявивши його тісний зв'язок з архетипом *тінь* як відображенням негативної сторони людини та водночас її потенційної творчості, що здатна спонтанно й бурхливо проявитися (Брославська, 2013, с. 50). О. Гоменюк (Гоменюк, 2018, с. 26) з'ясовувала особливості об'єктивзації концепту *війна* в індивідуально-авторській картині світу О. Забужко. На думку дослідниці, ця одиниця в творчості письменниці має розгалужене номінативне поле, об'єднує передусім авторські уявлення як позитивно, так і негативно марковані. Тут дещо уточнимо. Як слушно цитує В. Кононенко О. Гоменюк, пропущені крізь мовомислення митця концепти розширюють свої смислові межі, розбудовуючи свою структуру новими значеннями, смислами, асоціаціями; як результат – вміст концепту стає мінливим, неоднозначним для трактування (Гоменюк, 2018, с. 22). Тож письменник виражає концепти як загальнонародні утворення, пропускаючи крізь своє розуміння – більше чи менше, вербалізуючи те, що ми відчуваємо, але не можемо чи не хочемо, чи ще з якихось причин не матеріалізуємо, тому ядром авторського концепту, як і загальнонародного, є лексеми *інформаційна війна, воєнні дії, фронт, битва, воювати конфлікт*. Так само часто можна почути номени *тролінг, гібридна війна, неготовність до війни* тощо. Письменниця, безперечно, актуалізує концепт крізь своє світорозуміння і світовідчуття (дуже влучні авторські визначення «війна Книжки з Телевізором», «протегівські псевдоніми» та ін.), опираючись все ж на національну основу. Належно оцінюючи талант О. Забужко, дозволимо собі дещо уточнити формулювання О. Гоменюк: концепт об'єднує авторські уявлення як позитивно, так і негативно марковані, зумовлені релевантністю в сучасному українському дискурсі поняття *війна*, та навіть не просто релевантністю, реактуалізацією цього концепту внаслідок з'яви такого явища в нашому житті: війна заповонила наш інформаційний простір, стала топ-темою не в тільки репортажах, а в художньому дискурсі, у роботах фото- та відеомайстрів. Це свідчить про ключовий статус концепту *війна*, про розгортання його структури.

Якщо основним завданням перелічених розвідок було проаналізувати мовний вияв концепту *війна* в тому чи тому дискурсі, то наша **стаття має за мету** з'ясувати особливості його вербалізації (а отже, і концептуалізації, усвідомлення) в художньому тексті тільки учасників війни як першому етапі відтворення концепту, зокрема зосередимось на книгах: *Голос війни. Історії ветеранів* (Київ, 2017); Валерій Ананьєв. *Сліди на дорозі* (2018); Роман Зіненко. *Іловайський щоденник* (Харків, 2019); Андрій Гуменюк. *Пісні війни : етюди про війну* (Львів, 2018).

**Виклад основного матеріалу.** Передусім обґрунтуємо, чому саме творчість учасників війни така важлива з погляду актуалізації зазначеного концепту.

Концепт *війна* можна реструктурувати з різних поглядів:

- професійних письменників, які намагаються відтворити реальність, але обрамлюють її все ж незмінними супутниками художнього твору – образністю, метафоричністю, що зрештою і робить слово художнім;
- журналістів (хто найбільше сьогодні впливає на громадську думку) – українських і зарубіжних, прагнення реалістичності й правдивості яких часто-густо позначене заангажованістю автора/медіа;
- пересічних українців, неучасників тих подій, з різними світоглядними переконаннями;
- учасників війни, думка яких, попри свій суб'єктивізм – або саме через нього – є найоб'єктивнішою, найбільш повно презентує концепт, унаслідок ті його сторони, які невідомі іншим, бо ними не переживалися. Навіть найоб'єктивніші журналістські репортажі чи інші мас-медійні форми – це все-таки репродукція справжніх емоцій, почуттів, справжніх сенсів. Тут варто згадати слова Є. Положія «І дуже важливо, щоб про все те, що відбувалося і відбувається на цій війні було розказано. Зараз. Не лише журналістами та письменниками, власне, не стільки журналістами та письменниками, скільки очевидцями, безпосередніми учасниками подій» (Положій, 2019, с. 4), адже щоб зафіксувати й передати повноцінну картину потрібні розповіді, пропущені крізь біль, страх, жах, так би мовити, розповіді з перших вуст. Саме такі суб'єктивні історії колись складуться в одну велику, правдиву, яку й мають знати нащадки.

Найпершим компонентом, що зумовив актуальність концепту *війна*, є компонент «близькість». Цей концепт до 2014 року був у мовній картині світу українців, як й усіх інших народів, але ми його розуміли як віддалену від нас в часі й просторі подію/події. Однак нові реалії спричинили нове осмислення, війна різко увірвалася в життя країни, про неї стали думати й говорити. Виявилось, що війна стосується усіх: у чийсь життя вона увійшла абстрактно, чийось життям вона стала, а в когось життя забрала. Однак відчуття загрози, яке вона принесла, не полишає нікого в країні.

Попри свою близькість – а учасники не просто близько, а в самому серці війни – її раптовість, різка зміна звичного оточення на реалії, які ніхто ніколи не припасовував до себе, спричинили смислове перенесення перенесення *війна – інший, паралельний світ*:

*«Радіо... Голос із того краю світу. Але ми живемо на іншому, протилежному краю. Не в сенсі географії. Нас закинуло в якусь паралельну*

*реальність. Довкола – нерозвідана пустеля. Дика тьмутаракань, terra incognita. Глухомань. Гадаю. Перші пілігрими в Новому світі почувалися приблизно так само, як і ми: чужі краєвиди, незвична їжа, ворожі індіанці. І нікого навколо, лише дрібка своїх. Яка нам до біса різниця, що вони собі думають там, по тилах – у решті нашої неосяжної неньки? «Припинення вогню»... Там у них мир, здоров'я, чистота. А в нас тут свої турботи. Помститися» (Голос війни, 2017 с. 167).*

Такі рядки вносять у структуру концепту *війна* компоненти самотність, чужість, відірваність від світу, невідомість, незвичність, ворожість, загрозливість, прагнення помститися. Тобто війна ведеться не лише за територію з ворогом, війна, яку пройшли ветерани, – це війна ментального плану. І це додає до всіх злигоднів бійців ще й моральний, м'яко кажучи, дискомфорт: *Кілька разів на блокпост приходив натопт місцевих, чоловік сорок, кричали, щоб ми йшли геть, фашисти прокляті* (Ананьєв, 2018, с. 240). А ще гірше, що ця моральна війна не закінчується за лінією фронту. У мирному житті – це страшніший ворог: небезпечніший і підступніший за ворога із зброєю в руках – латентні сепаратисти, прибічники 'руського мира', зрадники, що здають позиції українських військових, допомагають бійцям: *Під час прориву з оточення було не так страшно, як після повернення додому. Особливо жахали байдужість та цинізм, з яким доводилося іноді стикатися* (Зіненко, 2019, с. 262). Ворог у цій війні асоціюється з мороком, темрявою. Мимовільно згадуєш, що часом бойовиків називали орками – вигаданими письменниками й екранізованими потворними варварами, породженням мороку, що втілювали фізичну й моральну потворність, але сильні й винахідливі. Причиною такого перенесення частково є представники монголоїдної раси, які воюють на боці ворога, та підтримка держави-агресора: *Місто поринало в нічний морок. Темрява здавалася частиною тієї темної сили, яка отримала серйозну підтримку й запекло намагалася атакувати нас вдень* (Зіненко, 2019, с. 179). Навіть захоплені бойовиками території і їхню державу теж називали асоціатами з цих же історій: *Ти була немов привіт із дому. Дому, який залишився десь там, у мороку Мордору* (Голос війни, 2017, с. 61).

Однак сильні духом знаходять раціональність навіть у таких умовах, хоча розумієш, якою важливою є моральна підтримка, як важливо бійцям відчувати, образно кажучи, тверду землю під ногами й міцний тил за спиною: *Ми відчули, що ми на своїй землі. Нас тут чекають. Можливо, не всі, може навіть меншість, але заради навіть такої невеликої кількості тих, хто вірить у нас, потрібно було закінчити розпочате* (Ананьєв, 2018, с. 299).

У смисловому вмісті концепту *війна* є квазікомпоненти – складники, які є, безсумнівно, оманливим. Це неправдиве трактування, розуміння сутності явища, перебільшення чи, навпаки, применшення його ролі, навіть певна сакралізація. Стосовно війни – це її героїзація, романтикація (оромантнення). Зрозуміло, що на війні мають місце усі прояви життя, і романтичні теж. Однак на війні це займає значно менше місця, аніж смерть, розруха, ненависть, руйнація. Та навіть банальні потреби людини стають тут часто найбільшим бажанням: *Чому на війні я нічого не відчував, крім голоду, бажання спати і спеки.* (Ананьєв, 2018, с. 243). Ідеалізація війни, бачення її в рожевому світлі – тільки для тих, хто там не був:

*«Війна! В цьому страшному слові молодим хлопчикам вчувається героїчна романтика. Старим пердунам теж вчувається. Але чим глибше влазиш в війну, то все менше і менше тої романтики. Життя – щоб жити, а не вбивати і вмирати.*

*Є, звичайно, героїзм і романтика. Є побратимство і справжня чоловіча дружба. Є підлість і зрада, глупота і нікчемність.*

*Все Є, але все це в сумі – якихось тридцять відсотків, все решта – важка, невдячна, часом дурна ПРАЦЯ. Під сонцем, снігом, обстрілом..., де важко надібати ту романтику»* (Гуменюк, 2018, с. 6).

Або інша думка стосовно цього:

*«Я коли десь бачу героїзацію війни, мене починає трясати від злості. Тому, що це брехня. Війну потрібно показувати такою, якою вона є, з усіма жахами й мерзотами, що тут відбуваються»* (Ананьєв, 2018, с. 336).

Такі компоненти умовно можна назвати *квазі*: кожен складник займає в концепті певне місце відповідно до своєї цінності для носіїв певної картини світу. Тобто правдивість/неправдивість ознак явища не визначають входження/невходження до структури відповідного концепту певного елемента, а лише характеризують якість цього складника. У дискурсі ветеранів не натрапляємо на *героїчну романтику* війни, але надibuємо на їхнє ставлення до такого її потрактування. І розуміємо, що для учасників війни важливо, щоб знали правду про те, що насправді відбувається, якою страшною є ця війна.

У структурі концепту *війна* чітко виокремлюються компоненти *життя* і *смерть*, що утворюють універсальну бінарну опозицію. Традиційно в художньому тексті життя концептуалізується метафорами з донорською зоною *дорога, годинник, ріка* (Крупко, 2016, с. 115), асоціюється із змінністю, рухом, швидкістю, постійною боротьбою. Для повноцінності життя людині потрібні свобода, любов, праця, які сукуп-

но творять людське щастя. У творчості ветеранів образність концепту *життя* майже знівельована, натомість такі компоненти, як свобода, любов актуалізовано як центральні. Воєнні реалії штовхають на розгортання думки не в бік образності, а в пошуку сенсу життя в умовах, коли кожної миті можеш його втратити й щодня бачиш, як його втрачають інші. Тоді розглядати життя як найбільшу цінність, дар Божий, який треба берегти, радіти йому і дякувати за нього (Крупко, 2016, с. 116), – означає посилювати страх, доводити себе до відчаю, чого на війні собі не можна дозволити. Тож своєрідною захисною реакцією є роздуми на кшталт: *Придумали собі сенс життя, возвеличили його над усім іншим і прийшли лише для того, щоб нас не стало. Нас забули. То чи варто перейматися через таку дрібницю, як життя?* (Ананьєв, 2018, с. 324).

Серед найвищих цінностей життя звичайно виділяють любов як непереборну силу, що возвеличує, ошляхетнює. На війні на любов дивляться крізь призму війни: *Любов – це головний бар'єр, що не дає вийти за рамки людяності, і єдине, заради чого дійсно варто бути вільним* (Ананьєв, 2018, с. 349). Любов передбачає свободу, любов і є проявом свободи: *А Свобода – це єдине, що у нас є від народження і що дійсно гідне боротьби* (Ананьєв, 2018, с. 349). Однак свобода – це не подарунок, не даність, це те, що робить нас дійсно людьми, але її ціна – дуже висока (висока ціна, тобто віддані життя, показує, як високо насправді цінять життя). Кожен, хто вижив на цій війні, добре це розуміє, так само й те, що цю ціну **за нас** заплатили ті, кого з нами вже немає, тому ми мусимо зробити відповідні висновки (Ананьєв, 2018, с. 335-336).

Але що більше намагаються себе переконати в 'нормальності', 'звичності' втрати життя, то більше виникає бажання жити, насолоджуватися життям, радіти йому, просто їсти, спати, бути поряд із близькими людьми: *А смерть... смерть не лякає. Думки про неї заспокоюють. Звичайно, мені б не хотілося втрачати його, але... це просто життя. Не більше і не менше. Напевно, вперше в житті мені дійсно подобається жити* (Ананьєв, 2018, с. 260); *Я не боюся смерті, але помирати теж не хочу. Жити класно* (Ананьєв, 2018, с. 338); *Так, смерть там твій постійний супутник. Від цього ти тільки більше відчуваєш життя, цінуєш те, що є* (Голос війни, 2017, с. 13).

Концептуальним опонентом життя є смерть. У дискурсі ветеранів смерть – це ще й категорія моральна – останній найвищий прояв гідності. Перестати боятися смерті – це неосягненне для більшості людей вміння – полягало в ігноруванні небезпеки, ігноруванні самої смерті: *Ми всі знали, що це може статися з кожним. Якщо на цьому зацілюватися – можна збожеволіти* (Ананьєв, 2018, с. 272). Попри страх,

попри інстинкт самозбереження робити те, що ти маєш, точніше, те, що вважаєш правильним, – не втекти, не заховатися: *Кінець все рівно однаковий. То принаймні постараюся скористатися можливістю померти, як людина. Думок про перемогу тоді вже не було. Найкращим виходом здавалося гідно померти з гідними бійцями* (Зіненко, 2019, с. 172). Ця війна – це війна багатопланова: війна за землю, за свободу, за себе, за близьких, за інших, війна з ворогом і війна з собою. Щоб бути вільним і гідним треба перемогти найперше себе: *Війна дала мені можливість відчувати себе і краще зрозуміти. Я нарешті перестав прикидатися і брехати собі, став чесним із самим собою, і мої слабкості більше не засмучували мене* (Ананьєв, 2018, с. 260). Як це не дивно, війна загартовує, вивищує, дає змогу знайти себе: *Мені подобалось, як моя наївність перетворюється в цинічність. Кожен день тут робив мене сильнішим, і мене абсолютно не цікавило, що відбувається там, де немає шансу бути розірваним снарядом* (Ананьєв, 2018, с. 273).

Щораз ветерани апелюють до філософських роздумів: чому прийшла ця війна? Чому це трапилося з нами? Що спричинило руйнацію і смерть на моїй землі? Заслугує щирого захоплення, як військові, в кількох метрах від яких розриваються снаряди, знаходять у собі мужність і силу не звинувачувати, а шукати першопричину, як би це не було парадоксально, в собі. Без сумніву, загроза смерті не змушує цих людей озлобитись, зненавидіти весь світ, мислити алогічно й деструктивно:

*Адже розумів, що абсолютно все навколо – наслідок моїх рішень. Я опустив руки. Я перестав мріяти. Дозволив своєму світу звужитись. Моя агресія і злість породжувалися зростаючою впевненістю, що мої життєві цілі стали нікчемними і негідними* (Ананьєв, 2018, с.215).

Війна – якась невідворотна точка, до якої дійшло суспільство в своїй невизначеності, своїй розхитаності, суспільство, яке не могло однозначно сказати, на чийй воно стороні, за кого воно. Війна як лакмусовий папірець, який виявив усе поза межами ‘нормальності’: корупцію, непрофесійність, невідповідальність, байдужість, але, що важливо, виявила й професійність, відповідальність, чесність, гідність, вболівання за того, хто поруч, за країну, виявила здатність людини бути вищою за обставини: *Все-таки на війні люди стають іншими. Добрими чи поганими... це вже інше питання. Головне, чесними. На війні вся внутрішня гидота дуже швидко проявляється в людині й вилазить назовні, те ж стосується і хороших якостей* (Ананьєв, 2018, с. 280).

Війна – явище динамічне, і вона поділила життя на ‘до’, ‘під час’ і ‘після’. Найчастіше бійці згадують те, що було до війни, порівнюють, як змінилася країна, як змінилися люди, як змінилися вони. Часом у



їхніх роздумах промайне про майбутнє, аде здебільшого про це намагаються не говорити. Щоб не наврочити. Хоча мрії про перемогу і про повернення – це найбільші мрії там. Про те, як зустрінуться з рідними, як впадуть на коліна перед Богом у церкві, щоб помолитися за душі побратимів і мовчки подякувати за себе. Бо пояснити, як так сталося, що твої друзі загинули, а ти лишився живим, інакше як Божим провидінням не можуть. А ще – відчайдушно намагаються забути: *І щоб ніхто ані словечком, ані жодного слова про війну* (Голос війни, 2017, с. 113). Прочитування спогадів-історій саме цим і вражає: хлопці детально описують про рюкзак і автомобіль, про светр і їжу, про котів і собак, так, наче це і є війна. Найстрашніші сцени – це лише кілька сторінок: цього не можуть забути й не хочуть згадувати. Багато уваги приділяють своїм почуттям, внутрішнім переживанням, сумнівам, а часом і картанням. Роздуми про ті питання, які є наріжним каменем в онтології: *Де та межа, де закінчується людина і починається тварина, що вже не замислюється про мораль своїх вчинків?* (Ананьєв, 2018, с. 322). Однак захоплює в усіх тих книгах одне: простота, непомпезність, непафосність, з якими військові розповідають про війну. У них нема зверхності, зазнайкуватості, намагання зобразити себе героєм. Хоча вони героями є.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Тож концепт *війна* в художньому дискурсі учасників – це багатовимірне ментальне утворення, дуже складне, що охоплює кардинально протилежні смисли. Зрозуміло, що вміст концепту включає компоненти, які асоціюються з смертю, розрухою, болем, жахом, пригніченністю, зрадою, підлістю, розгубленістю, байдужістю, оманною, помстою, злістю, ненавистю, безпомічністю тощо. Водночас до структури концепту входять вкрай позитивні смисли, які можна вербалізувати словами життя, свобода, любов, чесність, гідність, шляхетність, благородство, допомога, героїзм. Для кожного війна несе щось своє, особисте, але завжди війна – це коли болить серце.

Надалі простежуватимемо вербалізацію зазначеного концепту в художніх текстах інших учасників війни, письменників, а також у мові періодичних видань.

#### СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Ананьєв, В. (2018). *Сліди на дорозі*. 2018. 376 с.  
Голос війни. *Історії ветеранів*. (2017). Київ. 224 с.  
Гуменюк, А. Д. (2018). *Пісні війни : етюди про війну*. Львів: СПОЛОМ. 84 с.  
Зіненко, Р. (2019). *Іловайський щоденник*. Харків: Фоліо. 282 с.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

**Брославська, Л.** (2013). Концепт війна в англomовній картині світу: доконцептуальні основи. *Вісник ХНУ*. № 1051. С. 46 – 51.

**Гоменюк, О.** (2018). Концепт «війна» в індивідуально-авторській картині світу Оксани Забужко (на матеріалі збірки «І знов я влізаю в танк...»). *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*. Vol. VI. P. 21-26.

**Крупко, О. І.** (2016). Соціокультурні концепти життя/смерть у мовній картині світу Ліни Костенко. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. № 29. С. 112 – 125.

**Положій, Є.** (2019). Попіл героїв. *Зіненко Р. Іловайський щоденник*. Харків: Фоліо. С. 3–6.

**Скаб, М. В.** (2009). *Концептуалізація сакральної сфери в українській мові* (Автореферат дис. доктора. філол. наук). Київ : Б.в. 36 с.

### REFERENCES

**Broslavska, L.** (2013). Kontsept viyna v anhlomovniy kartyni svitu: dokontseptualni osnovy [The concept war in the English-speaking world: pre-conceptual basics.]. *Visnyk KHNU – Bulletin of KhNU*. No.1051. P. 46 – 51.

**Homenyuk, O.** (2018). Kontsept «viyna» v individualno-avtorskiy kartyni svitu Oksany Zabuzhko (na materialy zbirky «I znov ya vlyazyu v tank...») [The concept “war” in the individual-author’s picture of the world Oksana Zabuzhko (on the material of the collection “And again I get into the tank ...”).]. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA*. Vol. VI. Pp. 21-26.

**Krupko, O. I.** (2016). Sotsiokulturni kontsepty zhyttya/smert u movniy kartyni svitu Liny Kostenko [Socio-cultural concepts of life / death in the linguistic picture of the world by Lina Kostenko.]. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnitivnoyi linhvistyky – Problems of semantics, pragmatics and cognitive linguistics*. No.29. Pp. 112 – 125.

**Polozhiy, YE.** (2019). Popil heroyiv [Ashes of heroes]. *Zinenko R. Ilovayskiy shchodennyk – Ilovaysky Diary*. Kharkiv: Folio. Pp. 3 – 6.

**Skab, M. V.** (2009). Kontseptualizatsiya sakralnoyi sfery v ukrayinskiy movi [The conceptualization of the sacral sphere in the Ukrainian language]. *Extended abstract of Doctor’s thesis*. Kyiv : B.v. 36 p.